

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૧૦૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૩૬૮૭૧ ૨૦૧૪

વિષય ૬૨૨

તેયાર છે

તેયાર છે

સુંદર દરા ચિત્રો સાથે

ચતુર સુંદર સ્ત્રી વિલાસ

અથવા

મનહર મરગ મરમાવળી.

—૦—

સારા ઉંચા ગ્રેઝ કાગળ, સુંદર પ્રિન્ટીંગ તથા
મુંદર અકૃષ્ણક દેટાઓ સહિત આ મરમાવળી
પહેલ વહેલી જ બહાર પડી છે આજ સુધી આ
નાનાની મરમાવળીઓ ધણી છામ સુધી ગે વરંતુ
આની મરમાવળી કામજે બહાર પડી નથી જેના
ગાંદર “સીના વનવાસ” “નળ દમયંતી વિયોમ”
“શિવ બીલડી સવાદ” “મત્સ્યમાગનુ કેપણુ”
દાણ લીલા, લગ્નના સાગમાં સારા ગીતો મરમાઓ
વગેરે વગેરેનો સંગ્રહ કાપો છે જેને એક વાર
જોવાથી ખાત્રી થશે.

પ્રથમ ભાગ ૧૯૭૧ પાકું કાગળ બોલ પટ્ટીના પુઠા સહિત
છ ફંટી. ૧-૬-૦ વી. પી. ખર્ચ જુદું.

હમારા તરફથી પ્રગટ થયેલા પુસ્તકોની યાદી.

ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા. ૧ આવૃત્તિ ૨ છ	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા. ૨ „ „	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા ૩ „ ૧ લી	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા ૪ „ „	૦-૬-૦
ગુજરાતી જઝ્ઝ સાગર આવૃત્તિ ૨ છ	૦-૬-૦
મનરંજન ગયન સંગ્રહ	૦-૪-૦
કળીનુગની દ્રૌપદી યાને પંદર પતિએ	
પતીવ્રતા સતિ	૦-૪-૦
લાલ દીવો અથવા બાગ્યદીન બ મિની (સચિત્ર)	૦-૬-૦
દિન્દ-કાનન (સચિત્ર) આવૃત્તિ ૨ છ	૬-૦૦
રવગજ દ્રાવન	૦-૨-૦
અદગુમી શશીકલા અથવા	
વહેમનું વમળ (સચિત્ર)	૦-૬-૦

શ્રી ૧૧.

શ્રી ગણેશ શાહનમ :

ગામડીયા ગમાર.

ભાગ ૧ લો.

પ્રકરણ ૧ લું.

બહુ! અમે તો જરૂર મમ્મદ જઈદુ ?

સુસ્ત બંદરની પાસે બારડોલી તાલુકાના મોતા ગામમાં, ધનાભાઈ ફરીને એક કણબી રહેતો હતો. ગામના સૌ લોક તેને ધના પટેલ કહી બોલાવતા. ધનાપટેલ ઉમરે ત્રીસ વર્ષના, બાંધી દડીના શરીર વાળા એક કઠાકર જુવાન હતા. સંતનીમાં આપણા ધનાભાઈને એક પુત્ર, અને એક પુત્રી હતાં. પુત્રને સૌ કોઈ દીઆળના નામથી બોલાવતા, અને પુત્રીને અરખીના નામથી બોલાવતા દીઆળની ઉમર સાત થી આઠ વર્ષની હતી, અને અરખી ૨૧ વર્ષની

હતી. બંને બાળકોની માતાનું નામ જંમના હતું. જોતે ગામલોક તરફથી પટલણનો ખેતાબ આપવામાં આવ્યો હતો. જોતી ગામના નાના મોટા સૌ તેને પટલણ કહીનેજ બોલાવતા. જંમના પટલણની ઉંમર સત્તવીશથી અઠાવીશ વર્ષની હતી, શરીર જરા સ્થામ, પણ ચહેરો દેખાડવો હતો. વળી ગામડીયો સંસાર ગબડાવવાની બુદ્ધિ સારી હતી. જોતી તેઓ આખા ગામમાં પકાઠ રહ્યાં હતાં. ધનાપટેલ બાપુકા ધંધો ધમધોકાર ચલાવી રહ્યા હતા. તેમ તે ચક્કા વવા તેઓની પાસે સાધન પણ પુરતું હતું. ધનાભાઈ પાસે પોણોશોથી સો વીધા સુધી બાપોતી જમીન, ચાર જોડ સારા મજબુત બળદો અને ગાયો બેસોનો સારો જથ્થો હતો તેમજ નોકર ચકર વીગેરેનો પણ સારો જોગ હતો.

આપણા ધનાભાઈ ગામડીયા ગામના પ્રમાણ માં બહુ સારી સ્થિતિવાળા તરીકે મોના ગામમાં પંકાઈ રહ્યા હતા. ફક્ત અફસોસ અને ગમગીનીની વાત તો એજ છે કે બિચારાને બુદ્ધિ સાથે બારમા ચંદ્રમાનો જોગ હતો. પોતે બુદ્ધિમાં બુડયલ, દેખાવે

ખાહુક જેવા ખીલામણા લથર પથર ? ગમારનો પહેલો નંબર ધનાચતા. તેઓએ તેમની આ ત્રીશ વર્ષની છંદગીમાં મુસાફરી કરી હશે ? તો કકત મોતા થી આરડોલી સુધીજ ? તે પણ વળી કદી કોઈ કાર્યનો પ્રસંગ આવે તો વર્ષે એ વર્ષે એકાદ વખત આપણા ધનાભાઈ આરડોલી જાય ત્યાંથી પણ ભડકી ? ભડકી ? અડધા થઈ વીસે મોઢે ઘેર આવે, અને જમના પટ લણ પાસે આંસુ લુછાવે. આટલી બધી બુદ્ધિની બલી હારી છે છતાં ધન્યવાદ તો આપણા ધનાભાઈને એજ આપવાનો છે કે ખોતે છદ ? જકક ? અને આપમત કરવાના કામમાં એક એકકો કહેવરાવી રહ્યા છે.

આ ખુડયલ ? અમુચકના હાથમાં જે સંસારની લગામ આવી હોત તો ધનાભાઈએ ક્યારનુંએ ધન્ય એનમા બનાવી દીધું હોત. પરંતુ દૈવયોગે, પુર્વના સંયોગે પટલણ સારા મળ્યા હતા એટલે ધનાભાઈની ધમાલ ધમધોકાર ચાલી રહી હતી.

જમના પટલણ સ્વભાવે શાંત, વિવેકી, અને વિચારશીલ, મતઘ્ન જેટલા બુદ્ધિશાળી અને ખેતી વાડીના કાર્યમાં કુશળ હતા. એટલે ધનાભાઈનું ગાસ્તુ ધમધમાટ ચાલી રહ્યું હતું.

દીઆળ નિશાળે ભણવા જતો અને અરખી માતાની મીઠી નજર તળે ખેલવા-કુદવાનો ધંધો કરતી

એ પ્રમાણે આપણા ધનાભાઈનું નાનકડું કુટુંબ મોતા ગામમાં મોજ ઠરી રહ્યું છે, એવામાં અચા નક ભાગ્યદેવી આડી ઉતરી બિચારી જમના પટલણ નો સુખ સુર્ય વિપક વાદળમાં સપડાયો.

એક દીવસ રાત્રે સાડાનવેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ પરસાળમાં ચોરા ઉપર ઢાળેલા ઢોલીઆપર બેઠા બેઠા મોટા રણસીંગડા જોવડો ખીડો મોઢામાં ધાત્રી ધુમાડાના ગોટેગોટ ઉડાવી રહ્યા છે. બાજુમાં ખીજા ઢોલીયાપર બેઠા બેઠા જમના પટલણ તપાખીર ના સખડકા તાણી રહ્યા છે. દીઆળ અને અરખી માતાની ગોદમાં બરાઈ ધસધસાટ ઉઘી રહ્યા છે, પટેલે ખીડો મોઢામાંથી કાઢી હાથમાં ઉભો ઝાંઘી ટકોરો કર્યો?

પટેલ—હાં ! મકુ ! હાંમરો કે ?

પટલણ—હાં ! અં ! એવે ! તીઆરે કંઈ બેરા ? બેરા છીએ હું ?

પટેલે—એમ છે ! તીઆરે જો હાંજર ! હં !
તો અવે મુમ્મઈ જવાનો ! હું છમજી.

પટલણુ—હેં ? હું કયું ! મુમ્મઈ ? જવાદો !
જવાદો ! જાનામાના એ મુમ્મઈ ? મુમ્મઈમાં આપડે
હારં ! હું કામ છે ! એ છછરીના ? મુમ્મઈના વેહ
ની-તમને કાં ખખર છે ? છતો હારં બનમેછતું આવે
તીને મુમ્મઈ ! બીજાને તો હારી મુછીબત ?

પટેલ—મુછીબત વરી હાની ? આપડો ગોપા
રાંઓ તમં છેની ! હું છમજી ?

પટલણુ—તે ગોપારની વહિએજ મને વાત કરી
કે કાકીજી ! બહાર હાર મુમ્મઈ ! હાર કઈની હાર !
ગોળુ ! ગોળુ ! ને મંદુગાર ! હાર નાલ્લી ! નાલ્લી !
કાથરીઓમાં રેવાનું ! રાંધણી પણુ તૈજ ! ને નાવણી
પણુ તૈજ ને હાર ! હુવાનુ પણુ તૈજ ! હારં અકરધ ?
ને ગુંગરધ જવાય ! મુવું એ મુમ્મઈ ! આપડે નહ
જધએ બા ! વરી તમને ખખર છે ? હાર ! મુમ્મઈ
ગામમાં ચાડાનું તો નામજ નીમલે ! ને કુવો તો કુવો
કોઈ ધરમહરા ! ધરમહરામાં ઓમ તીયારે બાકી તો
બંબામાંથી ડૂચક ! ડૂચક ! કલાકખણ પાણી આવે !

તીમાંથી હંધાએ બરી લેવાનું ! એ હારી મુછીબત ની ! તીઆરે હું ?

પટેલ—જન, જા. હારી ગાંડી, એવું ને હોય ! મમ્મઈ, એ તો બહુ મમ્મઈજ છે. હેલા માસ્તરને ને આજેજ મેં નહુ પેપર હાબરું, બહુ મમ્મઈ જેવું નથી. તેની હારની છંદગી રહ છે. છું છમછ. આપડેપણુ હવે તો નીચય કઠર કે બહુ મમ્મઈ જવુંજ ?

પટેલણુ—નીચય તો કઠરે, પણ એ ખેલ ખોટો. આપણને પસંદ નથી. હાર, એકતો તમારો છબાવ જોક્ષીયો ? વરી કાઠ દીવજ ! મોતા ગામના પાદર બાર નીકરેલા નહ, ને આમ કિસ. મસ, ને બૂસ, મુમ્મઈ જવા તીઆર થાઓ. એ હાર ગમાર જેવું નહતો ખીજું હું.

પટેલ—હાહારી ? તું તો બહુ ડાઠ થેઈ ગઈને હું ? હારી હં મમ્મઈ જવા નીકરો, તીઆરે કેતી છે ? ગમાર જેવું ? હારીને વીઆણુ જવું જોયતો ઝટ ચાલવા માંડે. આ ખરો દન્ટાપ ? આ હાબરવું જોયતો હાંબરી શે. આપડે તો જરૂર મમ્મઈ જઈહું ? છું છમછ ?

એ પ્રમાણે ટપોટપી આપણા ધનાભાઈની પર સાળમાં ચાલી રહી છે, એવામાં અચાનક પારણું ખખડયું અને એક બાવીશ વર્ષનો જુવાન કેમ ? પટોલકાકા ? કરતો અંદર ધુસ્પો.

આવરે પોર્યા ? મોરીયા અતીયારે કાંથી ભૂલો પછડો.

મોરીયો—અરે ! નહીરે પટોલકાકા. એતો જરા છનીઆ દુઅરાને તૈ ગએલો. પાછા ફરતા તમારી પર હાળમાં દીવો બરતો જોયો. હાથ વીચાર કછરો કે ચાકો જરા પટોલકાકાને છલામ ભરી આવીએ ?

પટોલ—મારો હા...રો, પાકો ઉછતાફ, ખરા ટાંકણાછર આવી પોંછ્યો, ડીક. તમજને હાબર પોર્યા મોરીઆ, અંતે તો હુઆ તારા પટોલકાકા મમ્મઇ જવાના, છુ છમજો.

મોરીઓ—જઓ, જઓ, પટોલ કાકા, ગરીબ માણુછની મહકરી હું કરતા ઓહો, તમારે વરી હું દુખ છે, કે મમ્મઇ જઓ.

પટોલ—હત છછરા, ગધેડા, હારા જીને દુખ એય, તેજ મમ્મઇ જતા ઓહો—કેમ, છછરો, હજમ

ભાઈ, હારો, મમ્મદ, નાટાલ, ધનુબાગ અંધ ફરી
આઈવો પણ હારો તીવોને તીવોજ, જે છાંબર, આઉ
તને છેલ્લાજ છપ્પો ફરિ છું, ગલ આપડે તો અવે
જરર મમ્મદ જવાના. છું છમગે

મોરીઓ—તમે કીયું તે અકલરે અકલરે છમગે
પણુ એ કાકા આ કાકી કેમ ગ્યામ હિદાલ થમને
બેઠા છે.

પટેલ—એ હારી મમ્મદનીજ મોકળુ તો, એ
કે નથી જવું ને મારે ગલ જવું, છું છમગે ?

પટેલજી—તમારે તો ગલ જવું, છે કાંઈ ખીલ
શીકર, હલઆરીની જાત ની મતે ને મિચારા મમ્મદ
જવ નીકરિ છે.

છમગવ, છમગવ, હારા, મોરીયા, તારા કાકાને
મમ્મદ જેવા મોટા ગામમાં ગમાર જેવા ક્યાંએ
ગોથા ખાધ જશે.

મોરીઓ—હાભડું કે કાકા, આ કાકી હું કેતી
છે. ગમાર જેવા. તે હારી વાતે હામી, એવા મોટા
ગામમાં તમને અકરામણ થીઆ વગર તો રેજ નહિ

પટેલ—હત હરામખોર ? હારા મુરખ કુથ્થેનો ? હહરા ? તું પણ ખધરા કે ને હાચુ માનતો છે. આઠ દાડા જોવા જીએ તેમાં હું અકરામણ થવાની હતી. હારે, જરા ફરી આવીહું, હેલ કરી આવીહું.

મોરીયો—હેલ તો ખરી, પણ એ હારો જરા વેલ વહમો તો ખરો, તમે મોતા ગામ મુકી ખાર ની નીકરેલા ને એકદમ હચ, મૂચ, ને બૂછદેતેકને મમ્મમ જવા નીકરી પડો, તે હાઈ વખતે બડકી ? બડકી જાઓ તીઆરે હું વેલ થાય. કેમ કાકી બોમ્મલા નમ, જરા ટાપછી પૂરો.

પટલણ—હોવે, જોની મોરીયા આવી ગાંડી વેલી વાતો કરે છે, એ બિચારા મુમ્મમની છપાટામાં ઉડી જાય કે નહિ, કે, જોઈ, મોરીયા ઉડી જાય કે નહિ.

મોરીયો—અરે ખજ તોખા કરો કાકી, એમના તે તે હું બાર કાછડા, એ હાઈ, મમ્મમ જવું તે રમત ખમત છે હું. નીરે બામ્મની. આપડી પાનતો કંઈ બેછતી નથી. એ...હમજો. પટેલ કાકા સમજી જાઓ.—મુમ્મમ જવાનું રેવા દો. આમો મારી હાથે કાલે છુરત જીઓ તો ખરા છેલ.

પટેલ—અરે ચસરે, અજ્ઞમભાઈ તારા ધુરત
ની એછી, તેછી, છાતવાર. છુ છમકો.

!! બહુ અમે તો જરૂર મેં મઈ જઈ હતું !!

આપણા ધનાભાઈના છેલ્લા કડાકાની સાથે
બિચારો મોરીયો હજમતો ચુપચુપ પસાર થઈ ગયો.
જમના પલટણ પણ ધમોધમ બાગળ દાંડી, દીવો
ધ્યાએનમાઃ કરી દેલીયા ઉપર મૂકે મોઢે સઈ ગયા.
તેઓ પોતે પણ ગુસ્સામાં ગુસ્સામાં નિદ્રા દેવીને
આધિન થયા.

વાંચો ?

જનસમાજના સત્કારને પાત્ર થયેલી

ગુજરાતી

ગાયનમાળા.

✓ દરેક ભાગના છ આના

વી. પી. જુદ.

પ્રકરણ બીજું.

હાંબાહ! માછતર હાએબ હાબાહ!

પ્રિય વાંચક, થયું બીજા દીવસનું પ્રભાત અને આવી બિચારી જમના પટલણની કમબખ્તી આપણી જમના પટલણ દાતણ આદી સ્નાન સંધ્યા કરી, ઢોરો વીગેરેની વ્યવસ્થાથી પરવાર્યા, સારે આશરે આઠેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ આળસ મરડી પથારીમાં બેઠા થયા. લંબાકુ પાત્રાનો ટોપલો ખોળા માં લઈ, ખાસ્સો મઝાતો આંગળ આઠેક લાંબો અને એક ઇંચ જડો બીડો બનાવ્યો ઉપર દેવતાનો અંગારો મુકી સળગાવ્યો ધુમાડાના ઝોટા ઉડાવના ધનાભાઈ પાદરે જપા ઉપડયા.

અહિં જમના પટલણે દાતણ વીગેરેની સજ્જ કરી એટલામાં તો પટેલ આવી પહોંચ્યા દાતણ મોઢા માં નાખી મોઢું ઝોડું ચાવી બે લસરકા આમ, બે લસરકા તેમ લગાવી લઈ જીડયા કરી ફેફડી માર્યા મોઢું ઘોઈ બોલી ઉઠ્યા.

ધનાભાઈ—કેમરે, પટલણુ, પછી મમ્મમનો
હું વિચાર કરેરા.

પટલણુ—અહરં મુમ્મમ, ને મુવો તમારો વિચાર.
હારા તમે તો દાડે દાડે છેક ગાંડા ચતા જતા છેઓ.
તો છું નીતો, બેઝોની જાના માના, નીતો કંઈનું કંઈ
ચક્ર બેઝછે ?

ધનાભાઈ—હારી દાટી કે હું, હહરી, તું હું
કેતી છે, જા અછ જવાના, અમે તો આજે જાંજે
મમ્મમ જવાના, છું જમણ.

પટલણુ—હરં, છું કયું, આજે જાંજે.

ધનાભાઈ—? હોતે, આજે જાંજે, છે કંઈ જવાલ
બોલી દે જોડે. તુ છું કેવા માંગતી છે.

પટલણુ—હારા તમે ને કંઈ ચક્રોર જવા છેઓ
કે છું, જડહા જવા. હારા કંઈ જમણે નહને માથા
હું ફાડાવીઆ કરતાં છેઓ.

ધનાભાઈ—એ હહરી જમણની પૂછડી, જીથી
જવાળ નીઆસે ને હારી અકપક હું કરતી છે, અછ
અવે ખજાછ, છું જમણ, આજ જાજના જયા વીના
ફાણુ હારો ગીએ છે, બોલ હું કેતી છે.

પટલણુ—થાકી આપ હું તો તમારાથી, હવે તે એ હાથ જોડી કેમ છું જે હમજો, માથાની ફેડા વીચા કરો, હું તમારે પગે પડું.

ધનાભાઈ—તો હારી કંકા કેમ છેમ ! તું હહરી મારે પગે પડે ! તો હું આખોને આખો તારે માથે પડું એમ છું ! છું હમજી !

પટલણુ—કપાર તમારું, હારા રોંચડા જેવા?

ધનાભાઈ—હહરી ! કીયાર કીયારની છતાવીઆ કરે તે તારા આપનું કંઈ ખાધું છે હું ? તે હહરો મારી પાછે કંઈ માંગતો માંગતો છે હું. હારી—અમ જોહી માત્રીને અધારીજ જાખા ?

આ પ્રમાણે પ્રભાતના પહોરમાં આપણા ધના ભાઈને ખુમે પાડના સાંભળી તેઓના કેશવભાઈ આવી પહોંચ્યા પટલણુ ત્યાંથી ખસી રાંધણી તરફ ગયાં. ધનાભાઈએ કેશવભાઈને આવકાર કરી બેસાડ્યાં.

કેશવભાઈ કોણ છે ? તે આપણે અત્રે ખુલાસો કરવો જોઈએ. કેશવભાઈ ધનાભાઈના સગાભાઈ થાએ છે. પરસોતમ પટેલે પોતાના મૃત્યુ વખતે અન્ને બેકરાઓના હીરમા જુદા કરી આપ્યા હતા.

જેથી તેઓના મરણ પાદ કેશવભાઈ અને ધના
ભાઈ પોત પોતાના કુટુંબોનો જીવોજ, વહેવાર ચલા
વતા આપણા કેશવભાઈએ બેસતાની સાથેજ રોદ
બંધ સવાલ કર્યો. ?

કેશવભાઈ—કેમરે ? અર્ધલા ધનીયા ? કીઆર
કીઆરનો હું બપોરા લાખીઆ કરતો છે ?

ધનાભાઈ—કંઈ નધરે કેશવભાઈ, એતો હાર
અમછતુ છેજ ? મેં હારાએ આજે છાંજે મમ્મઈ
જવાનો વીઆર કધરો, ધરમાંથી હારી ના કતી છે ?
આપણો સવભાવ જરા ગરમ ! અને તાઉછ રીએલો !
એટલે હારી તકરાર થઈ ગઈ ? છું છમજ ?

કેશવભાઈ—ઓપ-તાચી હાયને.....ઉં ? મારો
છ-છ-રો...તું તો કંઈ કંઈ મનધુઆ ઉડાવતો દેહું
નેહું ? હારો ગમાર, તારે વરી તેં હું કામ છે
હહરા ગધેડા ?

ધનાભાઈ—અરે હલ કરવા છતોએમ ? હલ
કરવા ! છું છમજે ! કેશવભાઈ એ તો હારી છેચ
નાગને માથે ખીલી ઠોકઈ મધ ! ધનાભાઈ આજે
છાંજે મમ્મઈ જવાના, છું છમજ.

કેશવભાઈ—કપાળ હાહરા તાર હારા એમ
હંચ ભૂચ ને ભૂચ તે વરી મુમ્મદ નવાતું જોહે
કે આપડા ગોપારને કાગર લખ પછી જાનીતો એવડા
મોટા મામમાં કંઈ આચડહે હાહરા બેછની જાનો
માનો ? એ દીવજ રેધને ગીયા.

ધનાભાઈ—છીર પટકી મરી જાઓ તો હું
થયુ આવે આ ધનાભાઈ છપ્પ ફેરવે । અરે હું
વાત કરો છો હાર પસ્થમીમાં છેકજ અધાર વરી
ગીયું કે હું । અજુ જાણતાની ઓવ કે ધનાભાઈ
તો ધારહે તેજ કરહે, હું જમજ.

કેશવભાઈ—હમજ મારા દાદા હંધુએ હમજ
હારો જડદા જેસો નાસ્લા પોર્યાની પેઠે જક લે
છે । તે છોડતોજ નથી. હારા ખુબ પાદ રાખજે
કે હેલા જકી પાડા જેવી મત થવાની છે.

ધનાભાઈ—જે હિંચવરે ધારીઓહે તે થહે ?
ખી ગીયા હું ? કેશવભાઈ ? એતો માથા મુકવાના
કામ છે, છીર જામ કે લાગછી ખાય.

કેશવભાઈ—કંટોલા ખાય તીઆરે । હારા વરી
હંધુ કરે તો હંધુજ થાય.

એ પ્રમાણે બન્ને બાઇઓની તડાતડી ચાલી રહી છે. એવામાં રાંધણીમાં ધુસેલા પટલણુ હાથ માં ચાના એ કપ લઇ ખહાર આવ્યા. બન્ને બાઇઓ પાસે એક ગોડવી દુર ખસી ઉભા રહ્યા. કેશવભાઈએ કપમાંથી થોડી ચા રકાળીમાં કાઢી હંડી થવા મુકી સવાત્ર કર્યો.

કેશવભાઈ—જમના ? આ હારો ? કોનો વરી હું કેનો છે ? હરે ? આજે હાંજે મમ્મજી જવા પીયાર કરેને પુ ?

પટલણુ—ગોવે ? મોટાભાઈ જીવોને ? કા હાંજ હાંજના એમજ માથા ફેડાવીયા કરતા હુ ? ઉતો હારી હમજવી હમજવી થાકી ? એમની ધીઆનમાંજ ની જતરતુ ! ઉ હારી કેતી છેમ જે તમે જે પારભાઈને કાગર લખો ! પછી જાઓ તો તે તમને જામો કંવા આવે. નીતો એવડા મોટા ગામમાં ઇમને પુ હમજ પડે ? કાં ? જોઈ ? મોટાભાઈ ? હું હમજ પડે ?

કેશવભાઈ—કપર હલરાનુ ? હારો બખુચક જેવો છે ? હારો જડહા જેવો જમજે નહને

છઠ્ઠી મારવા જતો છો હારા હમજને ? આ
બધા કેતા છે તે તારા મનને ધાછ કાપતા છે હું ?

ધનાભાઈ—હંધાએ ધાછ કાપો કે જીવાર
હારો ? જોએતો વાલ વાડો ? તેની હાથે મારે છું
હમધ ? મહ બંદા તો આજે છાંજેજ ઉપડી
જવાના । છું હમજ ।

એ પ્રમાણે ધનાભાઈ ની ધમાલ ચાલી રહી છે
એટલામાં નિશાળના માસ્તર જોએને ત્યાં આપણા
ધનાભાઈએ ન્યુસપેપર સાંભળ્યું છે. તેજ માસ્તર
નરભેરામ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. આપણા માસ્તર
નરભેરામ જરા જણેલા તેમજ દેશ પરદેશની
મુસાફરી કરેલા એટલે હુશીયાર અને પટાખાજ
તરીકે પદ્ધતા. વળી આંટી ગૂટીની ખામેતોમાં
ફરેકને તોડ પીળી આપતા એટલે ગામતા સૌ
લોકને તે બહાલા ખેતે પ્યારા પ્યારા ચર્ચ પડ્યા
હતા. આપણા માસ્તર નરભેરામ ઘરમાં ઘૂમ્યા
કે ખાંને બાઇએ બોલી કહ્યાં. આવો માસ્તર
હાજીર ! પધારો ?

એહો ? એહો ? કહી દેસવભાઈએ તરીએ

ગોઠવી આપ્યો. માસ્તર સાહેબ તકીએ ખીરાજ માન
થયા કે જમના પટેલણે ચાનો કપ લાવી
ગોઠવી દીધો.

પ્રિય વાંચક હવે તો આપણા ધનાભાધના
ધરમાં એક નાનડકી મીજલશ જોવો દેખાવ
યદ રહ્યો. ત્રણે જણા ચાની રકાખીઓ હાથમાં
લઈ સૂસવાડા, અને કુફડા સાથે ગટકાવવા
માડ્યાં.

જમના પટેલણે સુડી અને સોપારી
લાવી હાજર કર્યા દેશવભાઈ સોપારીના ચુરો
કરી સવ ભાઈઓને વહેંચવા મંડ્યા. ધનાભાઈએ
પણ બહેલા બહેલા પરવારી જઈ એક ખાસ
મઝાનો મોટો બીડો વાળી વિવેક કર્યો.

ધનાભાઈ—તો, માછતર કાચેજો બીડી તણો ?
માસ્તર—ઓ બાપરે... આવડી મોટી બીડી ?
તોખા ? તોખા ? આપણાથી તે નહિ પીચાય.

(વચમાંજ દેશવભાઈ બીડાઈ બોલી કહ્યા)

દેશવભાઈ—હા ? છજરા ગમાર ? હજરા
હારા ગધેડા ? માછતર તે તરી એવડી

મોડી ખોડી તાણી હકે કે ? ઇમને તો બધા
આમ કેવી નાસ્તા હરખી ? સવગીઆ ખોડી
જોઈએ । લાવ । લાવ । હારા । ઉં વારી
આપતો હેમ ?

માસ્તર—તો શું પાર ? કેશવભાઈ ? આપણા
ધનાભાઈનું કામ જરા જંગલી જેવું તો ખરું ।

કેશવભાઈ—તો હું । હારો જડહા જેવો । કાલ
છાંજ । છાંજતો મુમ્મઈ જવાતેજ માથા ફોડાવીઆ
કરતો છે । વરી આજે છાંજેજ જવાનું કેતો
છે । એ હહરાનું થાય હું ।

માસ્તર—અરે વળી એમ તે કંઈ મુમ્મઈ
જવાતું હશે કે । સુમગ્ન ? ધનાભાઈ સર્વે
પછી । કામળા બામળા સપ્પા પછી જન્ને નહિ
તો ખાલી ખરાબ થઈ જશે । ખજર વિના
તમે અન્નપ્યા ત્યાં ક્યાં અચકાશે ? બોમ્બી
જોઈ । તમે મુમ્મઈ જશે ? તે ક્યા રોશન
ફતરશે ?

ધનાભાઈ—મુમ્મઈના ડેશણે ઉતરા ? હાર
એરધુ પણ સૂલી જવાતો કે ? હું માછતર

તમે પણ એ બધાની સાથે મારી મજ્જરી ઉડાવતા હોએ !

કેશવભાઈ—નોરડુ ! હારા તારા બાપનું ! મમ્મકનું વરી કેશવજી કાં છે ! હહરા ! તેં તો અક્ષીરોટનું ! કેમ માછતર છાએય !

માસ્તર—જીહા ! સ્ટેશન તો ધણા છે. પણ આપણે ગોપાળ ભૂલેશ્વર લતામાં રહે છે એટલે ચર્નીસાડ ઉતરવું હીક પડે.

ધનાભાઈ—હીક છે ! આપણે પણ તેં ચક્ષીગેટ ઉતરડું ! છું છમમ ? જવાના તો આજે હાંજે !

કેશવભાઈ—કે ! માછતર ! આ હારાનું હું કરીએ એ હહરો માનતો ચી...ને મારો જીવતો ઉથલ પાથલ થઈ જતો છે ? હારો બહરધ ઉટ જવો ! તેં કેથો રવડી જતો રેવાનો છે ?

માસ્તર—અરે એમ ગમરાઈ શું જવો છો ! એનો પણ રસ્તો કાઢીએ ! એમાં શું મોટી વાત છે ?

રસ્તો કાઢવાની વાત આવી એટલે તો આપણા ધનાભાઈ ખુશી ખુશાલી સાથે પોકારી ઉડ્યાં ?

મેરીયો-નીકધરા છે કાકા ! અમણાજ છરકારે કાઢડા છે ! તમને હું ખબર છે ? વરી હારાને કાણુ જાણે હું પાછને દોડાવતા છે કે બેંજી કરતા આકા ! પેલીકા ધુમીયાજ કરે ? આપણને તો જોડને ચકરી આવી જાય !

પટેલ-હારો બીકણુ ! હારા એવું ઓખ તીયાર તો એવા અકકલ થઈને ઉભા રીએ ! કે હારી ચકરી હું આવી જાય ! ઉતો બીઉ ! કંઈ નઈ ! હારાની હામેજ થઈ જાઉં ? છું જમળે ! તારાજમ તારે ગરે આથ !

મેરીયો-અરે જુકા હડી જાય કાકા ! એ બધી તમારી છકધની ચામે જાગું કરો તો હેલા ટાપી-વારા ધરપા મારે ચાર-તે પાછડું બાછડું ગળડાવી દે ! વરી કાકા ! પાડાનું નામ હાંબયર. નામ.

પટેલ-નહી બાય ! હારાનું વરી નામ પણ પાછડું છે હું-

મેરીયો-ઓવે ! ઓવે ! હારા તીને મોટાકાર કેના છે. હમળ કે કાકા.

પટેલ—અરે ગમે તેવો મોટાકાર ઓય તો હું
થીઉં ? હારા જો જેની ઉતો છવારી હુધા કરા !
હારાના કાન જાણતો કને છડી બેહા ! છુ છમજો !
તારાછમ તારે મરે આમ !

મોરીયો—કાન ઓય તીયારે ને—હારો બધેથી
બોડાબટ જેવો આવનો છે, ઊરકાર કંઈ બધી
નથી તો બાય—એવું કંઈ રામખુ ઓયતો
તો બધાજ છડી બેહે પણ તાં તો બધુ છાફ
કલીન છે. નીમરે કાન કે નીમરે હીમડા
ને હારાને પુછડું જણ નઈ ? જોઓ આતે તે
કાકા ? તો ઉતો હારો પુછડેજ હીમઈ જતે ?

લ્યો આ અજ્ઞમત બનીશું ગેઈ ? તપાછો !
છે આમ છાફ—કલીન—! લી.....સ
લંપાક જેવું.

પટેલે માથે અને દાઢીએ હાથ ફેરવ્યો !

પટેલ—વાહ છાપાછા દોઢ ખરેખરી બની ગેઈ
આતો હારી મમમઈનીજ અજ્ઞમત ! જોતો ખરો
પોચા ! આ ગાલ હું તકતકે ! હારી દાઢી

તો લપક ! લપક થીયા કરતી છે ! તેએ આ
આંધ તો આવ ફેરવીએ ! ધનાબાધએ મોરીયાને
હાથ ઝાલી માથા ઉપર ફેરવાવ્યો. મારો હા...રો
ઉછીઆર ! ઉછતાદ ! કારીમર ઉછતાદ ! ઇમાંતો
છક નીભાય !

આ સાંભળી હજમબાધની ચસ્કી ? મોરીયો
ફૂલાયો ? ઠાવકો ચહેરો રાખી બોલી ઉઠ્યો !

મોરીયો—અરે. કાકા ? ઉછતાદીની હું વાત
કરો છો ? ધનુછ બામની બીચમાં અચ્છા
અચ્છા છાવકારોને મૂડી લાધ્યા ? પણ
હહારાતું કીછમતજ ફેની હાર છે. નીતાઆ
મોરીયાબાધ બે પછમાં દાડી બોલતે જોટ ! દેન !
ફેટ લ્યો છલામ ?

પટેલ—ઓય મારો છછરો અનરેછ લલકારતો
દેહુને હું ? અલ્યા પણ તું આવહે કીઆરે ?

મોરીયો—આપ કે તીઆરે આજ ? ફરમાવો
ઉમ્મ ?

પટેલ—ખરોખર છાહા બારે આવ ? વૌદરની
વચમાં છુરીનારાણુ ચામ તીઆરેછું હમને ?

સલામ બરી મોરીયો રવાનો મધ ગયો
આપણા ધનામાધ રાધણીમાં ધૂસ્યા. પટલણની
ધમાલ જોઇ ચીડાયા.

પટેલ—આ હું બધી ધમાલ કરી મુકી છે ?
હાહરી તારે ઘેર કંઈ તાડી હીરી આવી ગેઈ હું ?
કંઈ પાપડ તરી કાઢ્યા છે ! ઢેબરાની થોકને થોક
છીંચી દીધી છે ? એ હાર બધું છે હું ?
ધું હમજી.

પટલણ—ઓય શું ! મોકલ્યું મારી હારા ચગડાર
જેવા ? બબર ની ઓય કે છાંજે મમ્મઈ જવું છે
બાચા વગર ખાણે હું ?

પટેલ—મારૂં બાથુ છે ? હું ? કરો મોકલ
લાવો બાણ પીહરો ?

પટલણે બાણ પીરસી તઘ્યાર કરી પટેલ પાસે
ગોઠવી દીધું. પટેલ ખાઈ હાથ ધોઈ ઓઢકાર
ખાતા. આગળ પરસાળમાં આવી પહોંચ્યા.
એટલે કેશવભાઈ શુભા શુભ કરતા ઘરમાં ધૂસ્યા

કેશવભાઈ—કેમરે ! અઠલા ધૂનીયા ? આફા
પેલીફા ફરીયા કરે તે કંઈ જમ્મો બમ્મો કે
હારા ઓયડા ?

પરેલ-એઈઆ...હું હમન ! હુનડા પેરતાજ
વાર ?

કેસવભાઈ ઠીક બહુ હાર ? કંઈ બાથુ બાથુ
બાઈધું ?

(એકમે જમના પરલખ્ય બોલી ઉઠ્યા)
જમના મોટાભાઈ હું તેજ કરતી હેમ ?
જુઓ આ દેખર કછરા છે ! પાપડને લખનો
ચુરો કરી લાઈખો છે ! મેર પાપડીમા લી પથ
પથ બધું લાઈધું છે. હોકે મેટાભડ ! એહે
ખીયારા ખાહે ! વરી નાંચણ પથ ખાંચતી હેમ !

કેસવભાઈ-ઠીક, ઠીક, વેલાહર તીઆર કરો
વેરા થવા આવી હ !

એટલ મા તો બાપણ્ય મેરીયાભાઈ મે-મું
ખોલતા જોડ-પ્હેરી અવી પહેઆ-મેરીયાનો
રોડ જોઈ કેસવભાઈ બોલી ઉઠ્યા,

હ.....થેલ્લે ! મારો હહ...રો ! કંઈ ખુમ
રાપમાં ફરતો દેખુને હું ! કયે જનો હેહું : પોચા !

મેરીયો-કેસર કાકા હું હુરન જતો હેમ !

કેસવભાઈ-આમે તીઆરે તો હતર આના મે

એ પછી ઉપર-ની જો હાંબર પોર્મા આ તારા ધના
કાકા મન્મથ જતા છે । તીને કાથે રાખજો-ને
કુરેતથી હેલી ગાડીમાં હારે બેઢાડી દેજો નીતો
એ હારો તો રત્ના જોવો છે ?

મેરીયો-નેટલા દોછતી તો આપવો છેમ ?
ખરાખર ચોક્ક બેઢાડી દેવા. ચાલો આવે તાડીદ
કરો ? દેમ થવા આવી છે.

આપણા ધનાભાઈ કપડાં પહેરવા માંડ્યા.
દેશમાં કોનું ખોતીયું દોટીની કેસોવાળી બંડી ?
ઉપર દોટીનજ બદલ તે ઉપર નાનકલાકનો અંમ-
રનો ચઢાવ્યો પાથડા લાથમાં લઈ સાફસુદ કરી
ન.થે ગેડવી અરસીમાં બેઠા આ બાળુ પેલી
દેરતી પણ કંઈ મન માન્યુ નહી એટલે ધના-
ભાઈએ પાથડીને ધીકાર આપવા માંડ્યો.

ધનાભાઈ-હારી આજે વરી તને હું વાચ
ગીયું છે ! હવે કીયરની મથાવીઆ કરતીતી છે
અમણાકી જાની અહારીજ લાખા.

પાથરી બીચારી બ્હી ગમ. એકદમ દપ
હવે માથા સથે ચોંટી ગઈ ધનાભાઈ ખુશી

ખુશી થતા જઈ ઉભા થયા. બારણા પાસે આવી
નવે જોડામાં પથ્ર પાથ્રો કે કેસવભાઈ ખીનપ
જઈ બેઠી ઉઠ્યા.

કેસવભાઈ-મેર છછરા મધેડા હારા-બખુચક
આવા જોડા પેરીને તે હાર મમમઈ જવાતું જોહે
કે હારા કાડી લાખ કાડી લાખ.

ધનાભાઈ-તીઆરે પેર હું । છછરો છુંવર ।
આપી ગીયો તે હારા મોચાને તો પાણીનું ત્રિપું
ની જોય તાં વાડવો જોધએ છું છમળ. હારાએ
બધો છવાડ જમાદી લાખ્યો ।

કેસવભાઈ-અરે હું એમ બી મયો । હાર એમ
તે હું કંઈ છેકજ છતીયાનાછ વરી મયું છે હું
જાતો પોર્થા પેમજા દોડનો દીકરા આપડે ઘેર
તારી કાઢીને કાચે કે હેમો કાચે નવો જોડો તેજ
પાઈ અડારીમાં મુછકો છે તે આપો તો ?

પેમજો ઉતવજો ઉતવજો ચાલતો થયો
એટલે કેસવભાઈએ ધનાભાઈને શીખામણ દેવા
માંડી.

જો જો હારા તે હંનારજો ગાડીમાં હંધનો

બુક્તો તથ નાતો કંઈતો કંઈ તણાઈ જહે ! એ
તો હારી માડીનું કમ રાત ને દાડો માલીવાજ
કરે વળી કાથરો હાંચવને !

પેમસો જોડા સઘ આવી પહોંચેા બહેલા
બહેલા કેશવભાઈએ હાથમાં સઘ ધનાભાઈના
પગ પાસે ગોઠવી દીધા ધનાભાઈએ માંહે પગ
ધાંચેા અને મોઢું કટાણું ફરી પાછો ખેંચી લીધા
કેશવભાઈ બોલી ઉઠ્યા.

કેમ ! કેમ ! હું થીકું જમ !

ધનાભાઈ-કરો જરા નડતો છે હું હમજા
કેશવભાઈ તીમાં એમ ખાંચલા જેવા બી હું
ગાયો ! દાખી દુખાને દોકલી ખાત. એતો ધરિ
રહતે જન ખેસતું આવી રહે !

કેશવભાઈના કહેવા પ્રમાણે ધનાભાઈએ જોર
કરી જોડા મગાવ્યા સૌ બારણે આવ્યા પેમસા
દુખળાએ સરસામાનનો કેથળો માદામાં મુકી દીધો
ધનાભાઈ સોને આવળે, હાથગળે વગેરે સબ્દો
કહેતા માદામાં બીરજમાન થયા મોરીયો પછ
એકલાઈ મયો.

એ આવજો ! સવને બોલાવજો કાગર
 બાગર ! લખજો વીગેરે અનેક તરાહની કોલાહન
 વચ્ચે પેમલા દુખળાએ માફા ચાલતો કર્યો.
 ધનન-ધનન ધુધરા ખખડાવતા બળદો ચાલતો
 થયા એટલે દેશવખાઈએ મોટથી ધનાભાધને
 બલામથુ કરી.

એ હારા રામા ! તું હમારજો !!

પ્રકરણ ૪ થુ.

એ જાણે પટોલકાકા ! આવજો.

પ્રિય વાંચક, ઓ જય પેલો જય કરતાં માફા પાદર બહાર નીકળી ગયો. પેમલા દુખળાએ ગોધાને લલકારી લેવા માંડ્યા. પટોલ અને મોરીયો વાતે વળગ્યા.

પટોલ—પોર્યા મોરીયા ! એ દાર મમ્મઠ બહુ વખણાતુ છે તે કેવુક છે.

મોરીયો—અરે કામ હું વાત કરું બહુ જાણે પરમેશ્વરને તૈનું જરમજાનજ હમજો ! બારે મોટું ભપકા વારં ગામ જો જો તો ખરા બધુ જોઈ જોઈને તમને તો દારી બડક પેછી જઈં ! બડક !

પટોલ—જા ! જા ! દારા ઉતે કંઈ એવો બાયસો છેમ જોઈરીને પેછવા દઉં દારી આવે કે જાલીને અફારીજ લાંબુ ! છુ હમજા !

મોરીયો—એતો તહ પેછડો તીઆરેજ ખખડ

પડહે ! હાર અકરમ અકરમને ગુંગરમ જલમ !
 ઉં હારે અકરામને બાયગે ને કે તારી માનુ
 મમમમ પંચણે હતા તેરીકા હારુ કંધની હાર !

પટેલ—એહ એહ હારા ડાળા ! મમમમ ! એતો
 મમમમયજ છે ! છું છમજે !

એમ સટર પટર વાતોના સપાટામાં ખારડોલીનું
 સ્ટેશન આવી પહોંચ્યું. પેમલા દુબળાએ માફા
 ઉભો રાખ્યો. ધનાભાઈ અને મોરીયો ઉતરી પડ્યા.
 પેમલાએ બળદ છોડી માફાના પૈડા સાથે બાંધી
 હમ માથે કાઢ્યો. ઉપાડી લીધો. તથા જણા
 સ્ટેશન ઉપર આવ્યા. મોરીયાએ ટીકીટ લીધી.
 દરવાજે કપાલી અંદર ધુસ્મા-માડીને વખત
 બરામ ગયો હતો. પેસેન્જરોની ધમાલ વચ્ચે
 ગોટા ઉડાવતી ગાડી. સુસવાડા બોલાવતી સ્ટેશન
 ઉપર આવી ઉભી રહી, પેસેન્જરોની ચઢ ઉતર
 સર થઈ. આપણા મોરીયાએ પણ ધનાભાઈ સાથે
 કાઢ્યો લઈ એક ખાનામાં ધુસી જઈ ખાસક
 બધ કયું ?

ગરમ ચેવડા ! સુરતની બરફી ! ગુલાબજાંબુ ?
સકરપાળે આઈ ગરમ ? પાનની પટ્ટી લાલમલાલ ?
આહમણીયા પાણી ! તલ્લક બીડી !

વીગેરેના અવાજોના પોકાર વચ્ચે ટન. ટન
ટન. ટન. ઘંટાનો ઘોષકણ્ડ ગોચર થયો.
સીટ સીટ સીટીની સાથે ગાડી ચાલતી થઈ !
આપણા ધનાભાઈ સવડ કરી પ્લાન ફોર્મ ઉપર
ખાધડી બાજુમાં રાખી બેસી ગયા. ખાસો
મળતો બીડો વાળી સળગાવી હુમાડાના ગોટા
ઉડાવતા બોલી ઉઠ્યા !

પટેલ—જોયું પોર્ચ ! આપણુ જાંચા કેવા
બનાઈયા છે. હારની જોધએ ઘોડુ કે ની જોધએ
મધેડુ ચાવી ચડાવી કે બજ સુરસુર...સપ દેતું
ચાલતું ? છુ જમજો ?

મોરીયો—તો હું હાર એ કાકા આપડી
ગાલ્લીનું અંજીર કંઈ ચાવી આપ્યાનુ નથી. ઇમાં
તો હારા કોલછા બારીને દોડાવતા છે.

પટેલ—હ એમજ દેહુ મોરીયા આપડી રેકડીને

ધની હાથે મેલી આવે તો હું વેલ થાય કાણુ
કરત છું.

મેરીયો—અરે રૂકડી એકરીના બૂધા ઉડી
જાય ને એકતારનાં બાર વાગી જાયે કામ
જેલે જડા જવા કામ દાડે એવું કરતા નાનો
પરકો તમ દાદાને પાણી પાવા પોંકી જહો.

એ. પ્રમાણે દાદા દીઠીમાં ચત્રથાણુ રેશન
આંત્રી પહોંચ્યું માંડી ધીમી પડી એટલે ધનામાધ
મેલી ઉઠ્યા.

પરેશ—કેમ કેમ હારી આ આમ ડચક
ડચક માલવા માંડી કે કંઈ ખીલી ખીલી નીકરી
કે હું—જેનો પોર્ણ

મેરીયો—અરે નમરે કાકા એનો ચત્રથાણુ
રેશન આપ્યું. અંધ પાણી હારી ઉભી
રેતી છે તો.

પરેશ—હાં તીમંજ હોતો હારો જાણું—કે
કાંઈ આંક બાંક માંડ્યો કે હું છું હમમે
એટલે તો સરસરસર.....રેતી માંડી ચાલતી

થઈ. કેમ કેમ આ હારી નાડી હેતુ ઝાડ દેખી
બડકી કે હુ જોતો પે.યાં.

મેરીયો—હારા તમે તો છેક ડેફા જવાજ
દેહુ ખેડા તીયારના હારા માંડા જવાજ થઈ ગીયા
છો. હારુ એટલામાંજ આમ બાવરો બની ગીયા
છો. તે તૈં મમ્મઈમાં તમારો હુ વેહ થહે કાકા
ડાચુ વસ્તુ થેઈ જતુ રેવાનુ છે

પટેલ—અરે હુ વસ્તુ થૈં જાપ હારાને એવું
જોરયા બીડી રાખુ કે બહુ દુશ્મન માફક
હુ છમજો

મેરીયો—ને તો તાંજ ખમર પડહે તો—
પાછા આવછો તીયારે છક્કામ કરેહુ

પટેલ—હૈં! પે.યાં મેરીયા. આ હથા લોકો
વાતો કરતા છે કે મમ્મઈ-મામમાં વાડાનું તો
નામજ ની મજો. તીઆરે હારા દોર કંઈ
ચરતા એહે દોર

મેરીયો—હૈં તમારીકી.....મુમ્મઈના દોર
તે વરી ઘાહ ચરતા એહેકે અરે એતો હારા
આમ કેવું કેવું બાવ !

એમ મપામાં મપામાં માડી રેડ સુરત
રેશનની નજર આવી પહોંચી. મીલના જુમળાં
અને મે હું ટાવર દેખાવવા માંડ્યું—આંમચી વતી
મીલનું જુમળું બનાવી ધનાબાપ જોડ્યા.

પટેલ—મપમપ ... આપરે .. એહે .. હુ
હંચુ ? હંચુ ને મોરુ : મોરુ હુ દેખાતું છે !

મોરીયો—(સુકાડેડી) એજ છૂગત પચ્ચ
ખખર ની દેહું-જાઓ-જાઓ પટેલકાકા તમે તો
છેક ગંધ જોવા છે !

પટેલ—કેમ દારા કાઢતો કે હુ દારા મધ્યો
તારો ખાપ હરાર મને હુ ખખર દારુ હરત
આવુ છે. આતો હર હંચુ હંચુ ને લાંબુ તુરીયા
જેવું છે આવું હરત અતો કંઈ ની દારુ !
ધત્તેગીકી છુ છમજો એટલે તો ધરરરરર.....
કરતી માડી સુરત રેશન ઉપર આવી— ઉબી
મજુર ! મજુર ! શેઠ મજુર ! એ હરીલાલ આ
બાજુ વીતેરે અનેક તરાકવી કોલહલ મચી રહી
મોરીયાએ પટેલને કહ્યું ?

મોરીયો—એકાકા ? હરત આઈવું !

પટેલ—જેમ વે તીયારે આ પાધડી જાત !
હુ મેંછની ઉધણ કરી કાચરો માથે ઉપાડી લેતો
છેમ છું છમળે !

મેરીયો—ના હુકામ ! મજુર કરી લેજુ !
પછહો ઉપાડી લાખહુ !

પટેલ—નધરે ભાઈ અ—હુ કેસનભાઈએ
તેમજ કરવતો.

મેરીયો—ડીક બચે લાવો.

એ પ્રમાણે પાધડી મેરીયોને આપ્યો. માથે
કાચરો ઉપાડી ધનાભાઈ ચાલતા ચલા. ધીરેથી
ધડક ખાતુ સરખમનાન દાદરો કિતરી હરવાળ
ઉધર આપી પહોંચ્યું મારતરને કસોમાં ખાંધિલી
રીકીટ—વતીવી આપણા ધનાભાઈ મોલ્યા.

એ છજામ માછતર છએમ ! અમે તો
મમ્મઈ જતા છીએ ! છું છમળ ! આ પેઠા
પાછે પધડી છે તે મારી છે માથાપરના કાચરામાં
રેખરા ! તરેલા પાપડનો ચુમે ! ગેરમાપડી ને બે
જાનના આપણા છે ! બોલો છું વીઆર છે ! હોડું
નાહીને દરવે છે !

ખાસ્તર એકદમ ચીકામ મયા.

ઓ યુ ઠેમ રાસકલ

ઠલી એક ધકડા માર્ગો એટલે મપદ્ધ આપણા
ધનામાઇ હરવાળ ખદાગ નીકળી ગયા મેર.યો
ટીકીટ આપી પાછળ મરકી આંબો.

ધીરે ધીરે ધનામાઇને કુવા પાસે લગી કાચલો
હનરની મેરીયો ખોલી ઉઠ્યો ?

મેરીયો—એ કાકા ! લાવો તે ? હુ પાણી
ભરી લાઉ-તમે જરા નાછતો ખાછતો કરી લો
પેલી હારી અમણા આવી પોતે ?

પટેલે મેરીયાના કહેવા મુજબ લોટા કાઢી
આપ્યો મેરીયો લોટા લઇ-ચાલતો થયો. એટલે
ધનામાઇએ નારવાના બે બાણા તંબાગ કર્યા-
મેરીયો આવી પહોંચ્યો અને જણા નારનો કરવા
બેસી મયા.

આપણા ધનામાઇએ ઉતાવળને લીધે ઠેનરાને
જાગ્યા વમરજ આપ્યું અને આપુ કાંસીકુસી મોંઢામાં
ઠેકલી ઠેવા માંડ્યુ મેરીયો પણ વખાણી વખાણી
ગ્રાજ પાપટી મપમપ મટકાવવા મંડ્યો. એટલામાં

ટન-ટન-ટન-ટન ધંટાનો અવાજ સંભળાયો
 મોરીયો બોલી ઉઠ્યો.

એ કાકા ઉત્તર કંઠે હેલી આવી પોંચી.

પટેલ એકઠમ હાથ ધીમ નાંખ્યા. મોરીયો
 પટેલની રહેલી ગોરપાપડી ગલોદામાં ધાલી લોટા
 લઈ ચાલતો થયો. ઉપર ધુધવાડા બોલાવતી ગાડી
 આવી ઉભી રહી. મોરીયાને ગોળપાપડી આવતાવાર
 થઈ એટલે ધનામાઈનો ગભરાટની સાથે બકબકાટ
 ચાલુ થયો.

પટેલ—એ હારે ગીંગા કંઈ? હરો રવડાવી
 મરહે કે હુ! છે હારાનુ હનુ - ઠેકાણું એ તાર
 છતીવાનાછ યાયરે આહારા હયાં ચૂડી ચાઇલા !
 હું છેલ્લો જરા તે બેલાએ કંઈ ! એથીયુ હુ-હહ
 રીનો કેડે માથુ મુડવા બેસી ગયો કે હુ ?

એટલામાં ટનટન, ટન.ટનન-ફરી ધંટ વાગ્યો
 અને સામેથી મોરીયો દેખાયો. ધનામાઈ મોટથી
 જુમ પાડી ઉડ્યા.

એહારા મળરડી કાડ ! મળરડી હારી ચાલી
 જતી છે ! હાંફો હાંફો મોરીયો આવી પહોંચ્યો.

એટલે તુન ખતમ થઈ ગયો.

કંઈ એવો હારા ગધવા ? દેલી તરી દાહી
હીયારની આવીને ઉભી રેઈ છે. તે હરમ રાખવાની
એહો કેમ ! હરરા કેટલા ધંડા વાગ્યા હારો બેરો
હુક ! આજ કિન્નરો નાનો રેઈ જવતો—હુ હમજો

મોગીયો—પાછ એવા ગીએતોરે કાકા ! પટો
તો હારો પાંચ મીચેરો થાયો ? ચારો ચામી,
જલદી કરો તમને એછડી :ઉ

ઉનાવળા ઉનાળા ખંતેગણા હરવાળ નજીકે
આરી પહોંચ્યા—ટીકીટ ખતારી ખમે પગથીએ
દહર રૂડી ઉપર આગ્યા.

એક ઉધાડા ખાનખુવાળા ખાનામાં ધનખાધને
બેસાડી મોરીયાએ ખાનખુ ખમે કપું. સીટ સીટ,
સીટની સાથે એન્જનનો ખીસલ થયો અને
માડી આગલી ચલ—મોરીયાએ પટેલને સલામ કરી.

એ સલામ પટેલ કાકા ખાતે

પ્રકરણ ૫ મું.

હત તારા પરમેહરની ! કંઈની હારે.

પ્રિય વાંચક પવન વેગે ગાડી સુરતનું સ્ટેશન
છોડી પસાર થપ ગઇ મોરીયો. ટમર, ટમર,
જોતો વીંધે મોઢે પાછો ફર્યો. આપણા ધનાબાધ
મુંબઈ તરફ ચાલવા માડ્યા.

ધનાબાધના કમ્પાર્ટમેન્ટમાં તેઓ સાથે ફક્ત
ત્રણજ પેસનજરો હતા. જેમાં એક ચરોતર
જીલ્લાના પાટીદાર ગ્રહસ્થ મોહનલાલ અને ખીજા
તેઓના મિત્ર જુલાબાઈ હતા. આ બંને પાટીદાર
ગ્રહસ્થો જ્ઞાતિ અભિમાન સારૂ ધરાવતા-બાધઓની
જાંદગી સુધારવા તેઓ એ એક પાટીદાર સુધારક
સમાજ સ્થાપી હતી. જેમાં પ્રમુખસ્થાન અને
સેક્રેટરીનો હોદ્દો આપણા મોહનલાલ લેગવતા.

આ બાળુ ધનાબાધ તો જોડા ત્યારના
દાયજો ખેળામાં રાખી-એકાઠસે બચીતી સામે
ટમર ટમર જોઈ રહ્યા છે.

આ નવા મેકરના માથાસને જોઈ આપણા

મેહનલાલ અને જુલાભાઈ વીચારમાં પડી ગયા
ઝટ ફેસમે લાવવા મેહનલાલે ધનાભાઈને
પ્રશ્ન કર્યો ?

મેહનલાલ—ભાઈ આપનું નામ શું ક્યાં પધારે.

ધનાભાઈ—મારું નામ ધનો અને મમ્મઈ
જતા છીએ બાપ.

મેહનલાલ—ડીક લસે ક્યાં ઉતરવાના છો.

ધનાભાઈ—એ દારૂ તૈજ તો હેલુ છું કેવાવું
ચક્લીગેટ ચક્લીગેટ.

મેહનલાલ અને જુલાભાઈ દરેક પડપા
વધારે જણવાની છતાં સાચી મેહનલાલે ફરી
ધનાભાઈને સવાલ કર્યો.

મેહનલાલ—ડીક ત્યાર તો આપણો સંગાથ
છે. વારું મુંમઈ શા માટે પધારે છે ક્યાંના
ન્યાતે કેવા છે.

ધનાભાઈ—ઓ આપરે દારૂ આટલું લાંબું
લપકીતર જેવું પુછો તે ઉદારો ગામડીઓ હી
રીતે જવામ આલુ તમે તો માજતર છેઓ ને
ઉતો દારૂ ગામડીઓ છેમ છું છેમજા ને એક

એક પુછો તો વારે પુલાછો કર

મોહનલાલ—હીક ભલે ભલે બાઈ ગભરાશે
નહિ હ્યો એક એક પુછુ આપ ક્યાંના રહીશછો

ધનાભાઈ—હુરતની પાછે ખારડોલી કહ્યાના

મોટા મામમાં રેતા છીએ છુ છમગ ?

મોહનલાલ—શી ન્યાત છો ?

ધનાભાઈ—કણુખી ? હેસા પટલીયા કેવાતા
છેને તે છુ છમગ ?

કણુખી શબ્દ સાંભળ્યો એટલે આપણ
મોહનલાલ તો સડખજ થઈ ગયા. હાલતાનું કાણુ
ગળે ક્યાં ખરી ગયું બને હાથ અને હુરના સુસ
સકાર નીકળી ગયા

આવો મજાનો તાકડો કાંઈ આપણા જુલામાઈ
યુકે એવા નહોતા. તરતજ જુરાને ટચકો કર્યો.

જુલામાઈ—હ્યોભાઈ એનો તમારા માતિ
પન્થુજ કે કરો બાઈ સાચે સમામમ કે કિવડે
ખાંમ રાત્રી બને જુડા ઝડપા પાટીદાર
પન્થુઓના કારભાર કેમ ચાલી રહ્યાછે કેમ મારા મોહન
ભાઈ મૈન્ય ધારણ કયું. ખોખો ખરા મારા પાટીદાર

હુમારક સમાજના સંસ્કારી કેમ આમ સુઠ ખાઈ મયા,
પુછો તોખરા બાઈ નેકે તેઓએકવા, પાટીદાર છે કે કડવા

મોહનલાલ—હીક બાઈ હીક કરો મસ્કરી
તમારો વખત છે વાર ધનાબાઈ આપ ભેઉવા
પાટીદાર છે કે કડવા

ધનાબાઈ—કાણુ કારો કડવા છે એ કડવાનું
તમારે તૈં? છુ છમળ અમે તો હારા માણુક
છીએ ખખરની ઓય—અમારી નો મો.....ટી
નીયત છે ને એવુ દાડ કે બહ આમ બારમાપર
બારમા હોડે-લાડુ હેઠા ગોર ગોર? ને મધરા
મધરા આવતા છે તે? હારા લાડવા? છુ છમળ
ને વરી કુરના છરાટા ની લાંમરા ઓ! તાંતો
એવું હાર આમ—મજ દોડો મરી ગીયો કે ઘરી
દુપ્પાક? દોહી મરી મજ કે મમજ દુપ્પાક?
છું છમળ? ને વરી એવુ હાર કે વહ પછંડ
ની પડી કે હેલા કાગરીયાપર જઈ કરી દેવાની
કે ખલાહ. છુદાકેડા છું છમળ? છે તમારે તૈં
એવું! ઘટા ઓય તીયારે?

આ મોડે લાંમુ ને લાંમુ મેઝર લાંમળી

મેહનલાલ અને જુલાબાઈ મુખ હરખા હસ્તાજ
મેહનલાલ બોલીયા. ?

મેહનલાલ—જુલાબાઈ ? બા મનાર કહે
કે શું ?

જુલાબાઈ—સત્ય કહે છે બાઈ. અક્ષરે અક્ષર
સાચો કહે છે મરણની મુળાંકયાદીની મો.....દી
ન્યાય જમાડે તેનું નામ બડેખાં ? વળી બે ચાર
બેરી બદલે ત્યારે તો સુરતના પાટીદાર મહરતી
ગણત્રામાં આવે ? બાઈ સુરતની મુન્ત પપ્પાઓનું
પીજણુ તો વણું હાંમુ છે વળી આગળ કોઈ
વખર તારામનાં વાત

મેહનલાલ—વાર દીક બલે ! જુલાબાઈ ? મારા
ધારવા પ્રમાણે મુકતના લેકવા પાટીદાર કરતાં
અમદાવાદી કડવા પાટીદાર કાંઈ સુધરેલા ખરા ?

જુલાબાઈ—તો ! વાહ વાંધો શું ખિચારા
લેકવ પાટીદાર અન્ધુઓએ મરણની ભોજન
દોયાનો પ્રચાર અંધ કર્યો ત્યારે આપણા સુધરેલા
અન્ધુઓએ દક્ષતા લાડા અને અગીયારમાના
દુધપાન પુરી કિડારવા ચાર કર્યા કહેા કેવા બહાદુર
અક્ષા !

મોહનલાલ—શું કહ્યું બાપ દસા અને બગી-
વારમા તે વળતું શું ?

ધુલાભાઈ—એ બધીએ કું તમને આમળ
મુખમર્મા કોઈ દીવસ દુરસદે વાત કરીશ. હાલ
તો આ વિચાર “ મામડીયા મમાર ” નો કાલજો
ઉતારવો નહિ તો મુંબઈ પહોંચતા અડધી થઈ જશે.

મોહનલાલ—બહે બાપ જેવી આપની મરજી
ધનાભાઈ આ કાલજો ખેળામાંથી નીચે મુકી
દેવોને. ખાલી શા મારે બાર ઉપાડી રહ્યા છે.

ધનાભાઈ—હું કેતા છેઓ ? કાલજો નીચે
મુકું ? હાહરાઓને ખબર ની જાય કે અંદર
જોખમ બરેલું છે.

મોહનલાલ—એમ ખીજાં શું જાઓ છે.
જોખમ હોય તે કાઠી જોસીકે મુકો પણ ખીજુ
સામાન તો નીચે રખી દેવો સલા માલુસ તમને
ખેસવું સુગમ પડશે.

ધનાભાઈ—અ—હાં નીરે બાપ હાર મધુન
જોખમ ? કાકુ હું ને રેવા હું દઈ

મોહનલાલ—વાર એટલું બધું તે શું જોખમ

આખો કાથળો ભરી ઉપાડી લાવ્યા હો ?

ધનાભાઈ-હુ કેમ હાર ? જુઓ ગણો દેખરા છે ? તરેલા પાપડનો ચુરો છે ? ગોરપાપડી છે ? વરી જે ચાર જાતના આથણાં છે છ હમજ ?

મોહનલાલ-ખુ સમજ મહેરબાની કરી રાખી દ્યો કાથળો નીચે જાઓ તમારા એ સામાનનું જોખમ મારે માથે તમને તમારો કાથળો ચર્ની-શડને રટશને સહીસલામત સોંપવો પછી છે કાંઈ વાંધો દ્યો આ વચન.

મોહનલાલે ધના પટેલને વચન આપ્યું એટલે કાથળો નીચે મુકી પટેલ બત્તી સામે આંખણી કરી શોલી ઉડ્યા--

એ બ.ય ઓ હે.....હુ લપક લપક થીમા કરતુ છે તે હુ છે ? હાર કીયાનું ઉ ખેઠો તીયાનું લપકીયાં કરતુ છે ? બલીમલી જાનના જાતવર જોયા પણ આવું તો હાર દીઠેલુજ નઈ ? છુ હમજ ? હારી વીલાતી ચકલી છે કે હુ ?

મોહનલાલ તથા જુલમિર્જ ખડખડ હસી પડ્યા વાંધ ખુબ કરી ધનાભાઈ આગર કરી ખતમ

કરી નાંખી પમારા જેવા પેસેન્જર અમને અમારી જીંદગીમાં મળ્યો નથી. હસાવી હસાવી અમારો જીવ લેવા ધાર્યું છે કે શું છે ? બહા માણસ એ તો બત્તી છે બત્તી દીવો.

પટેલ-ઓયની? હુમો કંઈ નીકરતો. ગાછતોલના ખડીયામાંથી તો હુમો નીકરે હુમો ! છુ જમજ આવતો હાડ તમે મને ફગાવતા હોઓ.

મોહનલાલ-તે આતે શુ કાંઈ ગ્યસલેટનો ખડીયો છે ને હુમાડો નીકરો. આતો ઇન્જેક્ટ્રીક ! ઇન્જેક્ટ્રીક.

પટેલ-ઓય તારી માની એક અસનરી ફાટુ ! હારી આવી ? વાહરે બાઈ વાહ ! હારી ગાડીવારી છરહાર તેતો કંઈ કંઈ બનાવી લાઈખું દેખુ ? છુ જમજ

ઝેટલામાં વાયુવેગે વદન ફરતી પેસેન્જર ત્રેન દમણ રોશન ઉપર આવી લખી રહી. ધનાબાઈ ગભરાઈ બોલી ઉઠ્યા હાડ આઈખું કે હુ !

મોહનલાલ-નહિ બાઈ આતો દમણ છે મુબઈ તો સવારમાં આવમે હવે સુખેથી સુખ જાઓ.

શુભ વખત થયો. બધ મલો કે એમ કહી
આપણા મોહનભાઈ અને જુનાભાઈ ચોતાના
ખીસ્તરા ઉપર સુઈ ગયા.

ધનાભાઈ પણ એક બાજુ સૂતા સૂતા વિચર
કરવા લાગ્યા.

હવારમાં હાર મગમઈ આવહે આપડે તો તાં
રોંધ બધેજ ઉતર હું. ચાલહું પણ હુસ્તી. હારી
હવાર કેમની પડતી. હારો પરમેહર પણ હધો.
દેહ—વેલો હવાર પાડોની. જો હારી અજુ પડી
નહ—

હા તારા પરમેહરની. કેમની હારો.

એમ સવારો કરતા આપણા ધનાભાઈ નિંદ્રા-
દેવીને આધીન થયા હ્યો સાહેબજી હવે તો મળજો
ધનાભાઈને મુખમુખ.

(અંતર્ય.)

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

નીર્દોષ ચરિત્રથી ભરપૂર રસિક નવલક

રાણજીત અને કુસુમ

અથવા

સાચાં સહોદર.

વ્યાસાં બહાં પડેનંતા પ્રેમ, ગરીબ સંસાર નીર્ભા-
વવાની કળા પ્રેમના જોમના પરિણામ વિગેરે
વિષયો વાચ્યવાચી તમારા તેમજ તમારા સ્નેહીના
ચારિત્રમાં મનન કરવા યોગ્ય આદર્શો વાંચવા હોય
તો અવશ્ય મંગાવો પાકું પુસ્તક સોનેરી એ નામ સાચ

ક્રી. રૂ. ૨-૦-૦ વી. પી. જુદુ

જેકીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ પટેલ.

બુદ્ધિવંતર એન્ડ પબ્લિશર્સ,

લીમડાચોક, સુરત

સુરત સ્ટેશન રોડ, પોલીશ લાઇન મામે અનેલા
ભારત પ્રી. પેસમાં મંગળદાસ જેકીશનદાસે છાપી.

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫